

Péhl Gabriella

Főzzél fiam tungit!

*Történetek és sváb ételek
a régi Soroksárról*

1958-ban születtem.

A soroksári Táncsics Mihály Ének-zenei Általános Iskolában a Mazsola Híradót írtam- szerkesztettem, majd gimnáziumi Erzsébeti Diák következett. Később több lapban publikáltam.

1989 őszétől rádiós újságíróvá váltam, a Kossuth adón szerkesztettem magazinokat, portré- és dokumentum műsorokat.

FONTOSABB PUBLIKÁCIÓK: A túlélés titkai – könyv a málenkij robotról (1993), A kitelepítés című kétnyelvű kiadvány szerkesztése és egy részének megírása (1997), Vasfüggönyök – irodalmi riportok Magyarország nyugati határán (2002), Szénpor a bőr alatt – a Napút folyóirat melléklete (2008), Nem hunyhat ki a láng – dokumentumfilm (2010).

DÍJAK, ELISMERÉSEK: Az Országépítő Alapítvány díja 1990-ben és 1991-ben. A Humanitas Civitatis Alapítvány különdíja A túlélés titkai című dokumentum műsoromért (1993). A Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány ösztöndíja (1998). A Pest Megyei Önkormányzat Sajtódíja dokumentum műsoraimért (2006). ARC mondatpályázat (2006) – mondataim kiállították a Hősök terén. Cédrus irodalmi Nívódíj (2007) Féléves alkotói ösztöndíj a MASZRE pályázatán (2009) 3. díj a Magyar Rádió Drámapályázatán (2010).

A Történetek és sváb ételek a régi Soroksárról alcíműben a „rég” Soroksár a két háború közötti, és az 1945 utáni Soroksárt jelenti az 1960-as évekig. A málenkij robot és a kitelepítés traumája utáni életet, az asszimiláció folyamatát, ahogy a sváb nyelv lassan eltűnik a múlt időkben...

A világból azonban egyetlen egy kultúra sem tűnik el nyomtalanul, így él tovább az a sok-sok egyszerű és laktató étel, mely elődeink konyháját jellemezte. Az ételekhez természetesen történetek is tartoznak: ki készítette őket, mikor, kitől tanulta, szegény vagy gazdagabb időkben főzték, sütötték.

Az ételreceptek mellett élet recepteket is olvashatnak, mint Erzsi néniét, aki azt mondta: „Amíg szeretni és imádkozni tudsz, addig nem vagy fölösleges.”

Péhl Gabriella

Fotó: Bajnoczi István

Soroksári Német Nemzetiségi
Önkormányzat
Badacsonyi József és családja
Pro-Terminál Cégcsoport
Schubert István és családja
Soroksári Buci Pékség
Weinmann Antal és családja

A túlélés csodái

A lágerben a férfiak egy részének finn házakat kellett összeállítania. Alutáplálatan, hiányosan felöltözve dolgoztak az orosz télben, de ha elkészült egy-egy faház bementek egy kicsit melegedni. Fűtés ugyan nem volt, de legalább a szél nem fújt be oda, ezért úgy érezték, átmelegedtek egy kicsit.

Akik szemet termeltek, reggel tizenöt-husz fokos hidegben futottak a bányáig. Az otthonról hozott ruhákat elcserélték a helybeliekkel kenyérért vagy más élelemért, gyakori volt, hogy az az overálszerű munkaruha volt minden öltözetük amiben a bányába jártak.

Rohantunk, mint az örültek – fogalmazza meg Józsi bácsi – le a bányába, mint a patkányok, hogy minél hamarabb melegen legyünk.

Munka után pedig, amikor visszamentek a lágerbe, mindenki hozott a hóna alatt egy szénrögöt, hogy éjszaka meg ne fagyjanak a barakkban. Valaki mindig fölkel, és rakott a tűzre.

A szobánkban a legnagyobb beszédtema mindig az ennivaló volt – mondja Irmus néni. – Sült kacsáról álmotdtunk, aztán megállapítottuk, hogy jó lenne egy paprikás krumplics, még kolbász nélkül is jó lenne, csak lenne! Ez volt minden vágyunk. Este pedig gyorsan lefeküdtünk aludni, hogy ne érezzük mennyire éhesek vagyunk.

Sztálin összeszedte akkor a gyümölcsöt – meséli Magdi néni –, de a helyi asszonyok zölden leszedték, stikában megfőzték, odahozták a láger elé és eladták nekünk. Így tudtunk egy kis gyümölcsöt enni, és az ottaniaknak is jutott valami.

Rendszeresen jártak az erdőbe csalánt szedni, a barakkba érve pedig megfőzték maguknak. Amikor érett, számócat gyűjtöttek. Kivitték a munkahelyükre a lábosukat, s megkérték a „brigadéroszt”, hogy engedje be őket a fák közé.

Akik tengerparton dolgoztak olykor tengeri csirkét tudtak sütni. Egyszer még egy delfint is fogtak. Szétdarabolták és eladták a piacon. Amikor a kolhoz földjén dolgoztak, és a káposzta fejesezni kezdett, kivágták a közepét és megégették. De főztek eperfalevelet, teknősbékát, olykor hozzájutottak krumplicshoz, szőlőhöz.

Grúziában mandarin ligetben dolgoztak, de narancs is termett ott. Ehettek annyit, amennyi csak beléjük fért, de elhozniuk nem volt szabad. Fáradtak, kimerültek voltak akkor (bányamunka után vitték Grúziába őket), legyengültek, vitaminhiányuk volt, persze, hogy vittek magukkal. A bokájuknál megkötötték a nadrágszárukat, és kitömték magukat narancssal meg mandarinnal.

Azon az éghajlaton karácsonykor érett a mandarin. Minden más volt, mint otthon, de megtartották az ünnepet. Az erdőből fenyőfát hoztak, a priccsük elé tették, és mindenki hazagondolt.

A hazajövetelre eleinte nem is mertek gondolni. Aztán, ahogy telt az idő, reménykedni kezdtek, hogy hátha egyszer hazakerülnek. Egyre gyakrabban mond-

ták maguknak és egymásnak: szabad elhagyni magukat, menni, és aki ebben hinn-

(Szerkesztett szöveg a sz-

Erzsi néni és a nagy

A II. világháború előtt Magyarországon. Az 1940-es évek két és fél ezerre csökkent a lakosság májaként végrehajtott kiűzések miatt. Nagy-Britannia részéről a cikkelye szerint: „... a L. visszamaradt német lakosok kiűzése végre kell hajtani!” Sorok el a bajorországi Augsburgban.

Napsütéses idő volt 1945-ben, egészen fiatal asszony, ki a határozat értelmében – s

Mint a félörültek, úgy jajgattak.

A búcsúzás utolsó pillanata. Ját az apja fogta le, mert a kislánya kilencévesen fogott nek mostantól egy asztal

De ott szorong a vagonban, kor maradt özvegyen ké a kocsmát vezetett, ami va szokása szerint – beidéz

Rá akarták bizonyítani, hogy itt van két pici gyermeke, hittek neki, hanem meg

Sírva ment hazáig. Inkább öngyilkos lesz. Rokonai elbújtatták, b

éjjel fegyveresek zörgette tározott fellépése mentet

ták maguknak és egymásnak, hogy haza kell jutni, nem szabad elkeseredni, nem szabad elhagyni magukat, bízni kell a jövőben, hinni kell abban, hogy haza fognak menni, és aki ebben hinni tudott, az hazajött.

(Szerkesztett szöveg a szerző 1993-ban megjelent *A túlélés titkai* című könyvéből.)

Erzsi néni és a nagyhatalmak

A II. világháború előtt a németiség volt a legnagyobb lélekszámú nemzetiség Magyarországon. Az 1941. évi népszámláláskor 475 ezren voltak, számuk 1949-re két és fél ezerre csökkent. A drámai hatású adatok mögött a kollektív büntetés formájaként végrehajtott kitelepítések állnak. A Szovjetunió, az Egyesült Államok és Nagy-Britannia részéről 1945. augusztus 2-án aláírt potsdami egyezmény XIII. cikkelye szerint: „... a Lengyelországban, Csehszlovákiában és Magyarországon visszamaradt német lakosság vagy egy része Németországba történő áttelepítését végre kell hajtani!” Soroksárról az első vasúti transzport 1946. május 2-án indult el a bajorországi Augsburgba...

Napsütéses idő volt 1946. május 2-án, és Erzsi néni, aki nem volt még néni, csak egészen fiatal asszony, kivágott ruhában szaladt a vonat után, mert – a kitelepítési határozat értelmében – szüleit és testvéreit vitte a szerelvény az idegenbe.

Mint a félőrültek, úgy ordítottunk – meséli. – A vagonban lévők is kiabáltak, jajgattak.

A búcsúzás utolsó pillanataiban Erzsi nénit a férje húzta el a szüleitől, édesanyját az apja fogta le, mert ki akart ugrani a vagonból. A kétfelé szakított család tagjai nem tudták még, hogy csak kilenc és fél év múlva találkoznak újra, és Erzsi néni kislánya kilencévesen fog megismerkedni a nagyszüleiével. A nagyszüleiével, akiknek mostantól egy asztalból eszkábált láda tartalma jelenti minden vagyonukat.

De ott szorong a vagonban Erzsi néni barátnője, Katalin is, aki a bombázáskor maradt özvegyen két pici gyerekkel. Soroksár központjában jól jövedelmező kocsmát vezetett, ami valószínűleg megtetszett valakinek, mert – az akkori idők szokása szerint – beidéztek az Andrássy út 60-ba.

Rá akarták bizonyítani, hogy Volksbund-tag volt, de ő csak mondta, mondta, hogy itt van két pici gyerekkel, egy üzlettel, és nem volt volksbundista. De nem hittek neki, hanem megparancsolták, hogy másnap menjen vissza kihallgatásra. Sírva ment hazáig.

Inkább öngyilkos leszek – mondta a rokonoknak –, de oda többé nem megyek!

Rokonai elbújtatták, bár mindannyian tudták, hogy nem lehet elbújni. Amikor éjjel fegyveresek zörgettek rájuk, csak az éppen otthon levő katona házigazda határozott fellépése mentette meg őket a lebukástól. Katalin ekkor elhatározta, hogy

inkább elmegy. Önként. A „hivatalos emberek” amúgy is elvették már mindenét. Nem volt háza, bútora, kenyere. Kért hát három vagonjegyet, és akkor derült ki, hogy nincs rajta a kitelepítési listán... Most már biztosan tudta, hogy a vendéglője kellett valakinek.

És a gyerekeivel együtt felszállt a vagonba. Ott volt mellette egykori szomszédja is, aki maradhatott volna itthon, Magyarországon, ám mégis elindult a bizonytalanba, mert feleségét és kislányát felírták a kitelepítési listára. Nem vált el, hiába tanácsolták neki, inkább a családját és az idegen földet választotta. Pedig még egy éve sem volt, hogy épségben hazajött a frontról, örült, hogy végre békében élhetne, most pedig házukból elüzve újra kell kezdeni az életet.

Erzsi néni pedig szaladt, szaladt a vonat után, amíg csak látta az utolsó kocsit... És nem gondolt arra, hogy a vagonokban utazó hetvenéves nénik, bácsik, a fiatal asszonyok és a gyerekek háborús bűnösök lennének. Nem hallott a „kollektív felelősség” tételéről, nem foglalkozott a potsdami egyezmény XIII. cikkelyével sem. És vele együtt a kétszáz éves itt élésük és a magyar nemzettel való tökéletes egybeforrásuk jeléül emlékművet állíttató soroksári svábok sem értették, hogy miért kell otthonaikat elhagyniuk.

(A szerző fenti írása a *Magyar Nemzet* 1996. május 2-i számában jelent meg.)

Borjuszület Marhahusból.

Marhahúst gondosan minden irányból megtisztítjuk meg mossuk lecsóval, és húsdarabon háromszor átcsóvaljuk fel húsra 3 db tejtejszínt és apró kúrt kúrt megverjük és apró kúrt belekeverjük a tejtejszínt amelyet tejtejszínnel felver. Lecsóval kúrt és kúrt lecsóval naturszeleteket formázunk és arókat aróval fűszerezve mindkét oldalán megsütjük.

SOROKSÁRON...

A szép, régi szódásüvegek

Marika néni papgallért süti

Olcsó kifli

Tungi

Szállásra várva

úgy is elvették már mindenét.
agonjegyet, és akkor derült ki,
tosan tudta, hogy a vendéglője

olt mellette egykori szomszédja
ám mégis elindult a bizonyta-
ítési listára. Nem vált el, hiába
ldet választotta. Pedig még egy
ült, hogy végre békében élhet-
az életet.

íg csak látta az utolsó kocsit...
tvenéves nénik, bácsik, a fiatal
ek. Nem hallott a „kollektív fe-
yezmény XIII. cikkelyével sem.
r nemzettel való tökéletes egy-
vábok sem értették, hogy miért

us 2-i számában jelent meg.)

ndem intél
lőzárakjuk /
-átadaváruj
eszmé
és apván
it amilyet
és lővítés
rmáruenk
-esirban
stúguk.

SOROKSÁRON...

A szép, régi szódásüvegek

Roth Jakab szódásüvegei

Vízben kullogó és Rigó Jancsi

Marika néni papgallért süt.

Sütőre várva

Elkészült a papgallér

Olcsó kifli

Ünnepi leves

Paprikás leves, Hochzeitsuppe

Tungi

Elkészült a lángos tésztaja

Már csak ki kell sütni

Szállásra várva

A méteres eleje

Szálláskeresők beszélgetése

Fotó: Bajnóczi István és a szerző